

Előszó a kötethez

A Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi Kara *DE ÁJK Állami Erőforrások Államtudományi Kutatóműhely* címmel kutatási projektet (2017–2018) hozott létre. A kutatás szemléleti alapállása, hogy a fejlett világban az állami feladatellátás tartalma és színvonala az erőforrások átrendezését igényli a legújabb társadalmi, gazdasági és szabályozási kihívásokhoz való igazodás érdekében. Az állami szerepvállalás alakzataival összefüggésben az üzleti, illetve a társadalom közösségei által megoldott, főlvállalt csoportérdekű tevékenységek folytatásának terjedelme, módja, kapcsolódási formái új hangsúlyok mentén rendeződnek. A projekt a közfeladat-ellátás szervezésében és ennek folytán az erőforrások átrendezésében az új évezred első évtizedének végétől bekövetkező változásokat tárja fel, elsősorban a kormányzati szerepek alakulása szempontjából.

Az állami feladatellátás erőforráscsoportjainak körében az államháztartási és államháztartáson kívüli erőforrásokat egyaránt vizsgáltuk. Jelen kötet az államháztartási erőforrások szabályozási kérdéseit tárgyalja, abból a feltevésből kiindulva – és egyben viszonyítási pontként is meghatározva ezt egyes fejezetekben –, hogy a kormányzati politika egyre meghatározóbb részét képezi az államháztartáson kívüli eszközök fölötti rendelkezés gyakorlata.¹ Az államháztartási erőforrások rendszerében egyrészt a közösségi pénzügyi döntések alapjául szolgáló makrogazdasági, közpolitikai és jogi összefüggések bemutatására, másrészt a jogi szabályozás rendeltetésének és fő tartalmának rendszerező áttekintésére, a hatályos rendszerben való eligazodás megalapozására került sor.

¹ A projekt keretében készült további kötetünk (HORVÁTH M. Tamás – VARGA Judit – BORDÁS Péter – BARTHA Ildikó szerk. (2018): *Európai uniós erőforrások és tagállami államháztartás*. Megjelenés folyamatban.) kifejezetten az államháztartáson kívüli erőforrásokat vizsgálja, mégpedig azokat, amelyek valamilyen módon kapcsolódnak a „klasszikus” nemzetállami szabályozás felett elhelyezkedő európai integrációs mechanizmusokhoz.

Könyvünk 13 fejezetből áll. Az első részben (1–7. fejezet) az államháztartás központi alrendszerén belül az elkülönített állami pénzalapokat, a társadalombiztosítási alapokat, az intézményi közeg szintjén pedig a költségvetési szervek és az államháztartási ellenőrzés központi szintű intézményeinek funkcióit, működését vizsgáljuk. Az erőforrások körében hangsúlyt helyezünk a központi, illetve az önkormányzati költségvetés bevételeinek tárgyalása mellett az állami vagyonnal való rendelkezés szabályainak bemutatására is. A kötet második része (8–13. fejezet) az adóeljárás szabályozási rendszerét tárgyalja, a 2018-ban hatályba lépett új rendelkezések által hozott változásokat is bemutatva.

A kötet egyes fejezetei egységes szerkesztési elv szerint épülnek fel. Ennek lényege, hogy mindegyik témakifejtés induktív módon, egy-egy konkrét példából/esetjogi kérdésből kiindulva mutatja be az általános szabályozási kereteket, ezzel mintegy „a valós jogéletbe” ágyazva a teoretikus alapok ismertetését. Végül pedig visszakanyarodunk a kiinduló esethez, feltárva az adott probléma jogorvoslati fórum vagy szerzői értékelés által szolgáltatott megoldását (vagy annak lehetséges irányait).

Mindegyik fejezet külön „történetet” alkot tehát, a hétköznapi gyakorlat tapasztalatai és az ezeket megidéző példák alapján. E történetekben viszont már összetettebb, az államháztartási erőforrások jogi szabályozásának kérdésein túlnyúló folyamatok is feltáruulnak. A nemzeti vagyonról szóló fejezet jól szemlélteti például azt a szabályozási eredményt, amely az államszerep utóbbi években (Magyarországon alapvetően a 2010-es évektől kezdődően) történő és nem feltétlenül közhatalmi típusú megerősödésével hozható összefüggésbe – gondolva itt elsősorban a törzsvagyon kezelése és hasznosítása körében az állami (önkormányzati) tulajdonú alanyokra vonatkozó kivételekre és mindezzel a versenyeztetés lehetőségének jelentős csökkentésére. A helyi önkormányzatok bevételi struktúrájáról és a helyi adókról szóló fejezet szintén túlmutat az adópolitika és az adószabályozás kérdéskörén, a pénzügyi önállóság fogalmi keretében bemutatva a helyi kormányzati szerepek változását, amely a 2010-es éveket követően nemzetközi viszonylatban megfigyelhető.

Az általános szabályok és az egyedi eset közötti kapcsolatok megtalálását és a mélyebb összefüggések átlátását a kötetben egyéb szerkesztési megoldások: így önellenőrző kérdések, illetve a kapcsolódó érdekességek megismeréséhez vezető útmutatás (link, hasonló eset, egyéb információforrás) segítik.

A kötet fejezeteiben az államtudományi kutatóműhely keretében végzett kutatás eredményei mellett a Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar Pénzügyi Jogi és Közmenedzsment Tanszékén végzett oktatói munka többéves tapasztalatai is hasznosultak. A kutatás szakmai bázisát a DE Állam- és Jogtudományi Kara biztosítja.

Debrecen–Budapest, 2018. július

Horváth M. Tamás